

PROBLEMY READAPTACYJNE W ŚWIETLE BADAŃ WŁASNYCH

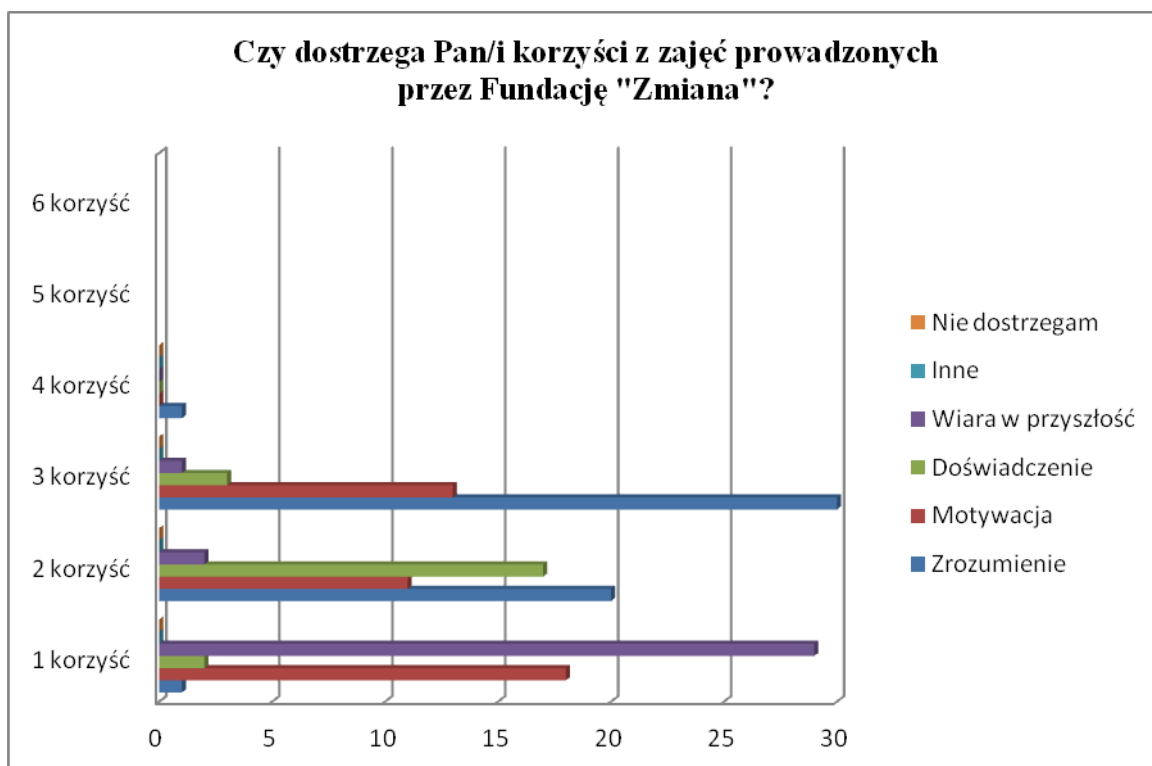
Przedmiotem niniejszej pracy były opinie osób skazanych na temat roli działalności Fundacji „Zmiana” w readaptacji społecznej. Cel badań został określony jako rozpoznanie opinii badanych skazanych na temat działalności kulturalno-oświatowej Fundacji „Zmiana”.

ZACHOWANIE RÓWNOWAGI EMOCJONALNEJ

Pytanie umieszczone w kwestionariuszu pod numerem 7 dotyczyło wskazania korzyści wyniesionych z uczestnictwa w zajęciach organizowanych przez Fundację „Zmiana”. Można było wybrać więcej niż jedną odpowiedź spośród następujących:

- pomogły mi w większym zrozumieniu siebie,
- zmotywowały mnie do działania,
- zdobyłem nowe doświadczenia,
- zdobyłem poczucie wiary w lepszą przyszłość,
- inne,
- nie dostrzegam.

Rysunek 1. Korzyści z zajęć prowadzonych przez Fundację „Zmiana”

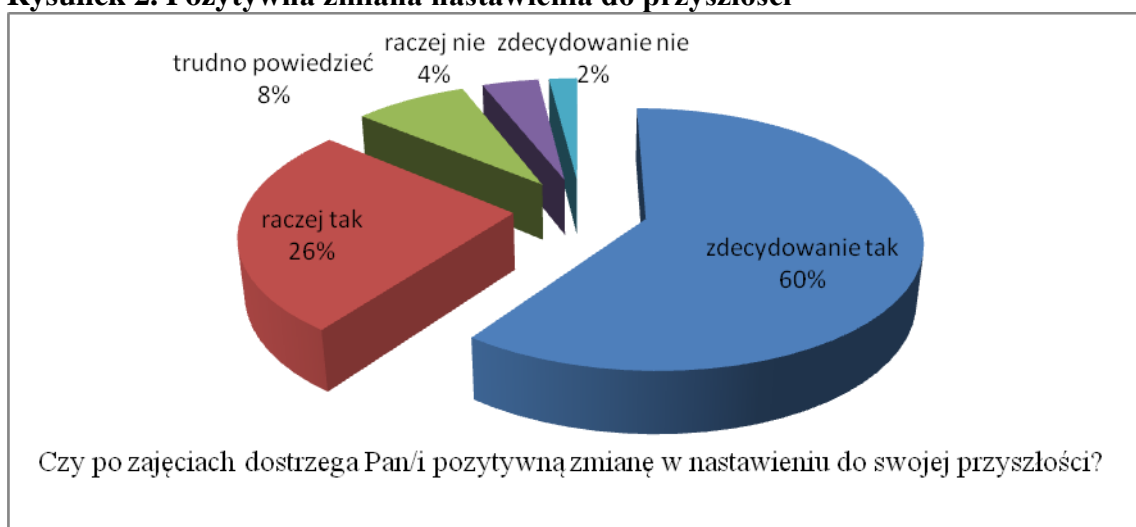

Źródło: opracowanie własne - Sylwester Kurowski

Wszyscy ankietowani zaznaczyli przynajmniej po dwie odpowiedzi: wszystkie osoby zdecydowały, że zajęcia prowadzone przez Fundację „Zmiana” przyczyniły się do lepszego zrozumienia przez nich samych siebie, 42 osoby wskazały, że uczestnictwo w zajęciach zmotywowało ich do działania. Odpowiedź: „zdobycie nowego doświadczenia” wybrały 23 osoby, a 32 osoby wskazały, że dzięki zajęciom zdobyło poczucie wiary w lepszą przyszłość.

W kolejnym pytaniu osoby badane miały ocenić, czy uczestnictwo w zajęciach wpłynęło pozytywnie na ich nastawienie odnośnie własnej przyszłości. Wyniki przedstawia Rysunek 9.

Rysunek 2. Pozytywna zmiana nastawienia do przyszłości

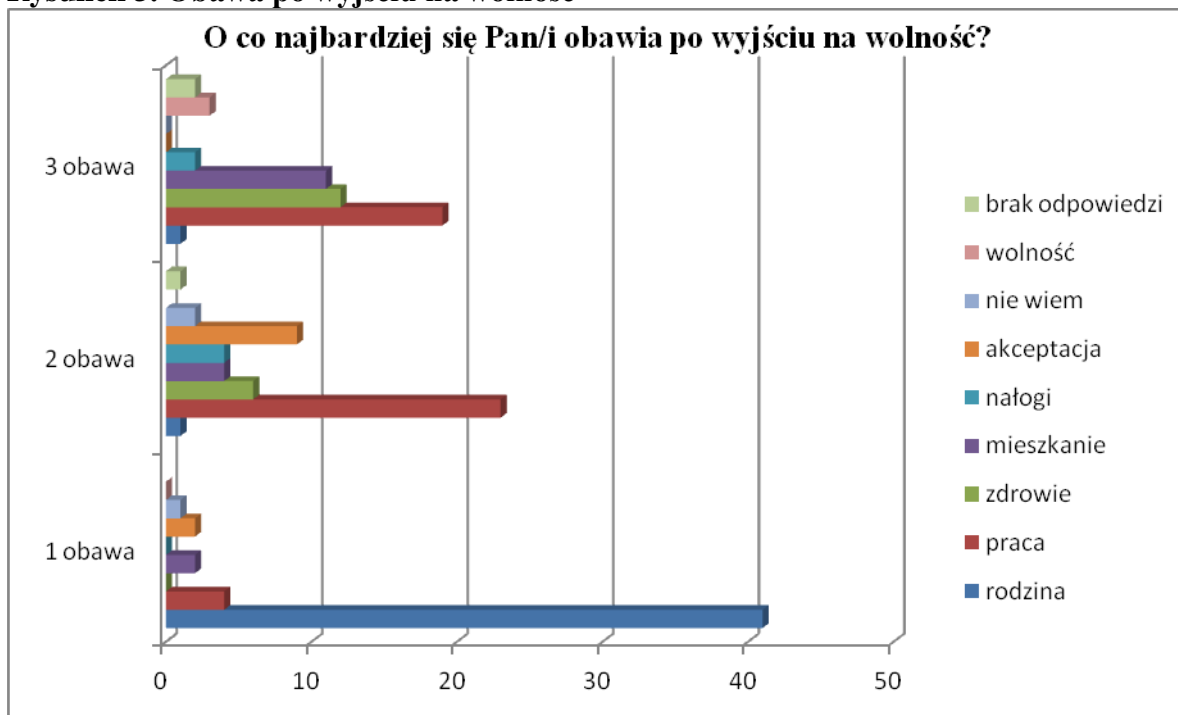

Źródło: opracowanie własne - Sylwester Kurowski

Przeważająca większość ankietowanych zauważyła pozytywną zmianę w nastawieniu do swojej przyszłości – 30 osób (60% ogółu) zaznaczyło odpowiedź *zdecydowanie tak*, a 13 osób (26% ogółu) – *raczej tak*. Niezdecydowane były 4 osoby (8% badanych), a odpowiedzi: *raczej nie* i *zdecydowanie nie* wybrały odpowiednio 2 i 1 osoba.

Kolejne pytanie dotyczyło obaw związanych z wyjściem na wolność po zakończeniu kary. Ankietowani mieli za zadanie wybrać 3 możliwości z wymienionych (tj. brak dobrego kontaktu z rodziną, znalezienie pracy, zdrowie, brak mieszkania, walka z nałogiem, akceptacja społeczna, nie wiem, strach przed wolnością) i ułożenie ich w kolejności od 1 do 3, przy czym 1 oznaczało *najbardziej obawiam się*.

Rysunek 3. Obawa po wyjściu na wolność

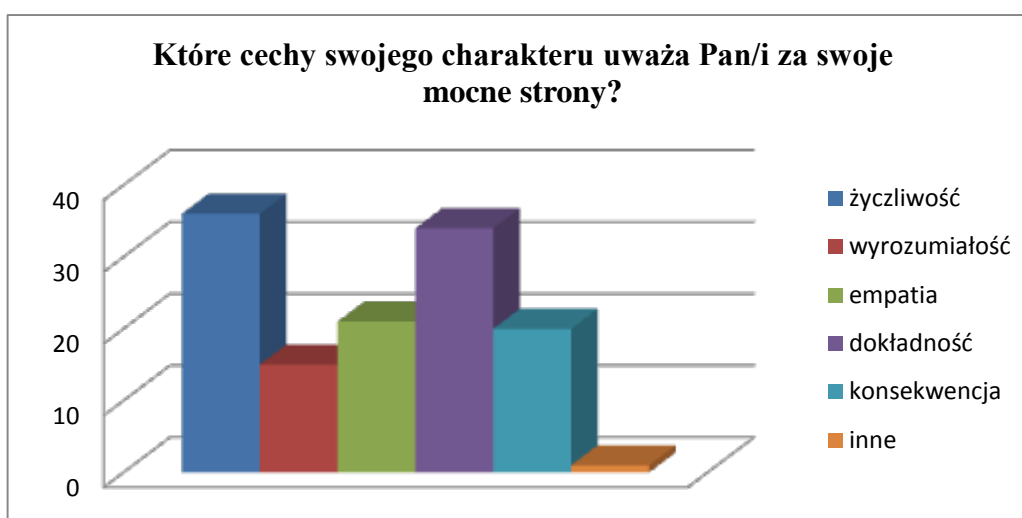

Źródło: opracowanie własne - Sylwester Kurowski

Jak widać, ankietowani najbardziej obawiają się zerwanych więzi rodzinnych. Dopiero na kolejnych miejscach pojawiają się takie elementy, jak praca, mieszkanie, akceptacja społeczna czy zdrowie.

W kolejnym pytaniu ankietowani mieli wskazać, które cechy charakteru spośród wymienionych (tj. życzliwość, wyrozumiałość, empatia, dokładność, konsekwencja, inne) uważają za swoje mocne strony – można było wybrać więcej niż jedną odpowiedź.

Rysunek 4. Mocne strony

Źródło: opracowanie własne - Sylwester Kurowski

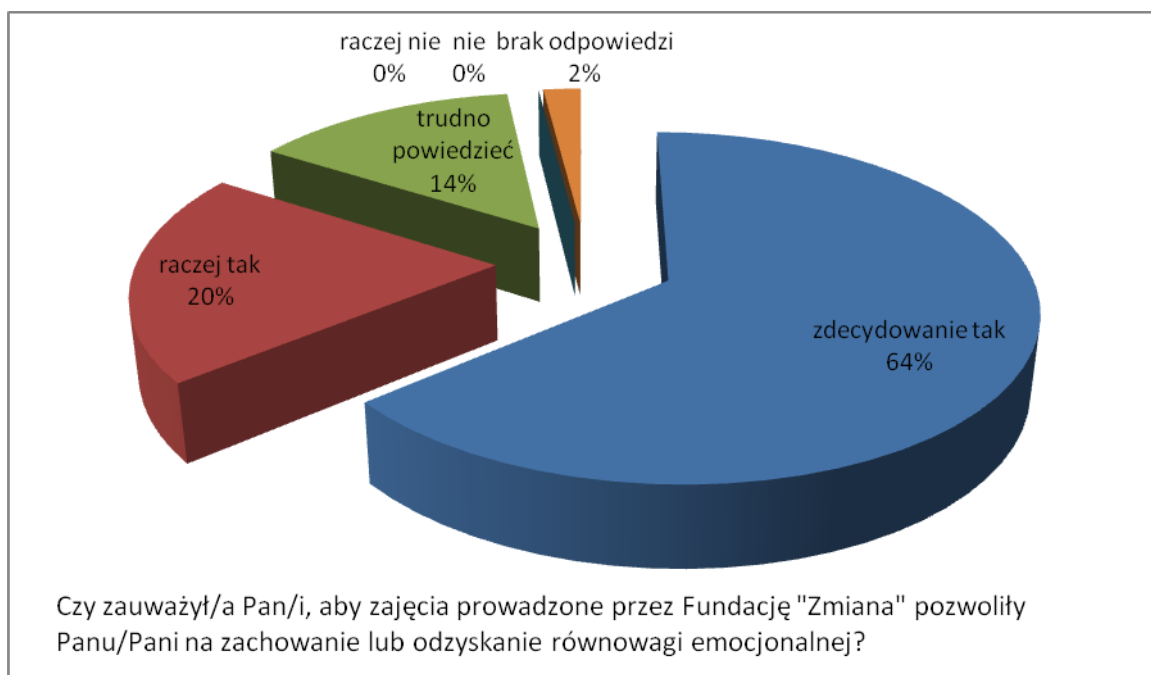
Najwięcej badanych za swoje mocne strony uważa życzliwość – tę odpowiedź wybrało aż 36 osób – oraz dokładność, na którą wskazały 34 osoby. W opinii 21 osób badanych ich mocną stroną jest empatia. 20 osób wskazało na konsekwencję, a 15 – na wyrozumiałość.

Kolejne pytania dotyczyły wskazania, czy zajęcia prowadzone przez Fundację „Zmiana” pozwoliły ankietowanym na:

- zachowanie lub odzyskanie równowagi emocjonalnej,
- rozwiązanie problemów adaptacyjnych (np. wiedza, jak można rozwiązać sprawy bieżące typu: zameldowanie, relacje z najbliższymi, także uzyskanie wiedzy o życiu i świecie współczesnym),
- zmiana własnego zachowania na pozytywne.

Pierwsze pytanie dotyczyło oceny własnej osoby, drugie pytanie zaś – wyrażenia zdania na temat innych uczestników. Odpowiedzi ilustrują poniższe wykresy 12-17.

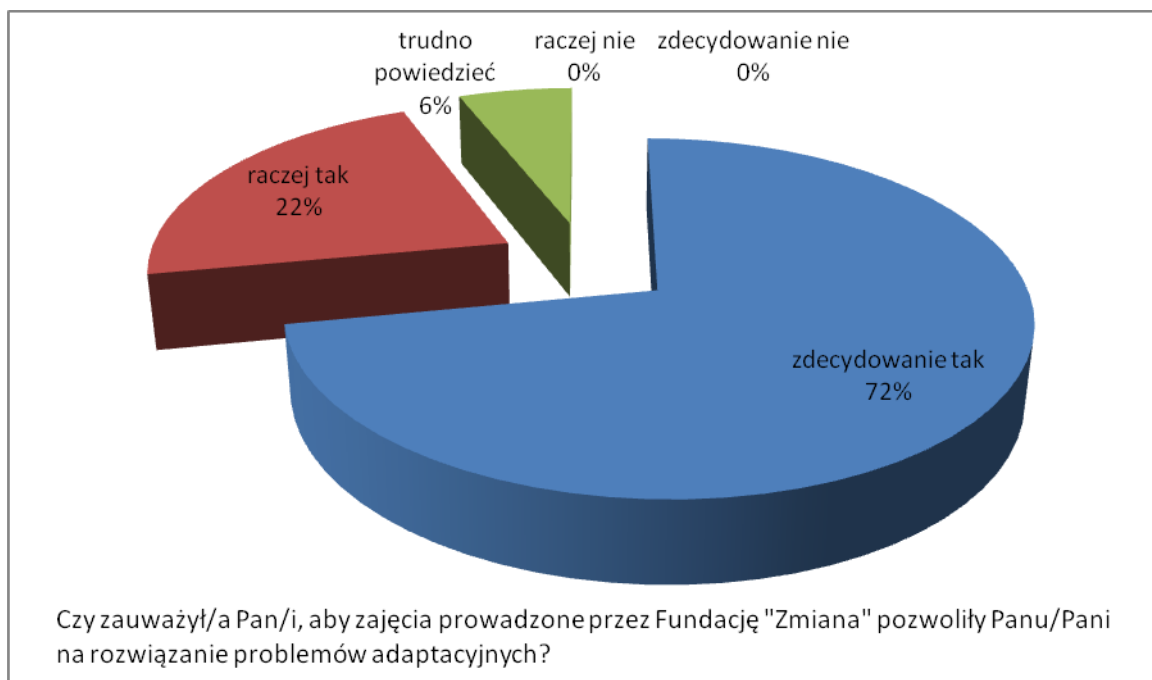
Rysunek 5. Zachowanie lub odzyskanie równowagi emocjonalnej

Źródło: opracowanie własne - Sylwester Kurowski

Aż 64% (32 osoby) badanych zdecydowanie stwierdziło, że dzięki zajęciom prowadzonym przez Fundację "Zmiana" odzyskali równowagę emocjonalną. 10 osob (20% ogółu) odpowiedziało *raczej tak*, a tylko 7 osób (14% ogółu) zaznaczyło *trudno powiedzieć*. Jedna osoba nie odpowiedziała na to pytanie. Co istotne, żadna z osób badanych nie podała negatywnej odpowiedzi.

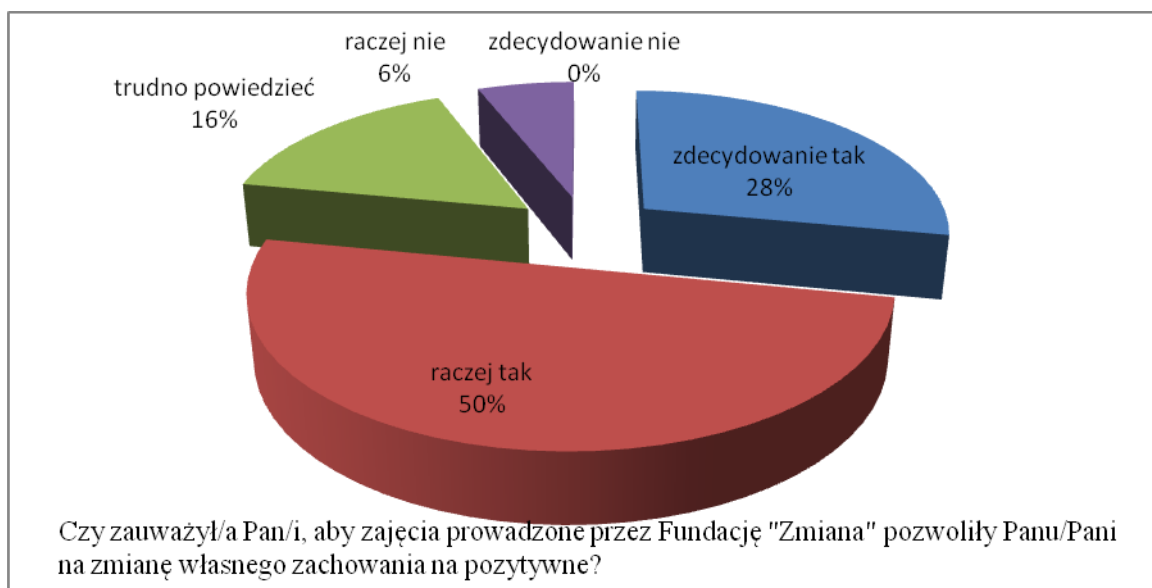
Rysunek 6. Rozwiązanie problemów adaptacyjnych

Źródło: opracowanie własne - Sylwester Kurowski

Jak wykazuje przedstawiony rysunek 50% badanych (25 osób) zaznaczyło odpowiedź *raczej tak*. 37% stwierdziło, że zajęcia zdecydowanie rozwiązują ich problemy adaptacyjne, natomiast 13% badanych nie ma wyrobionego zdania na ten temat.

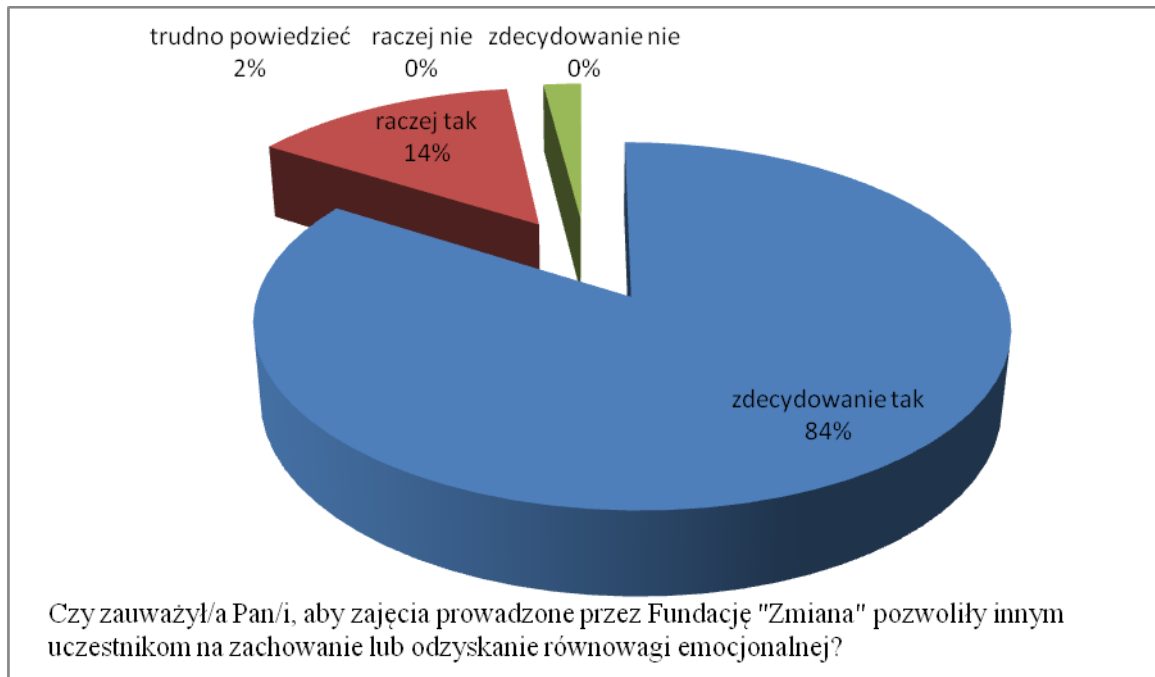
Rysunek 7. Zmiana własnego zachowania na pozytywne

Źródło: opracowanie własne - Sylwester Kurowski

Z analizy rysunku wynika, iż dzięki projektom Fundacji "Zmiana" poczucie własnej modyfikacji postaw na pozytywne zauważyło u siebie 78%, to aż 39 uczestników badań. *Trudno powiedzieć* zaznaczyło 16% to jest 8 skazanych, *raczej nie* zaznaczyło 6% badanych, nikt nie zaznaczył odpowiedzi *zdecydowanie nie*.

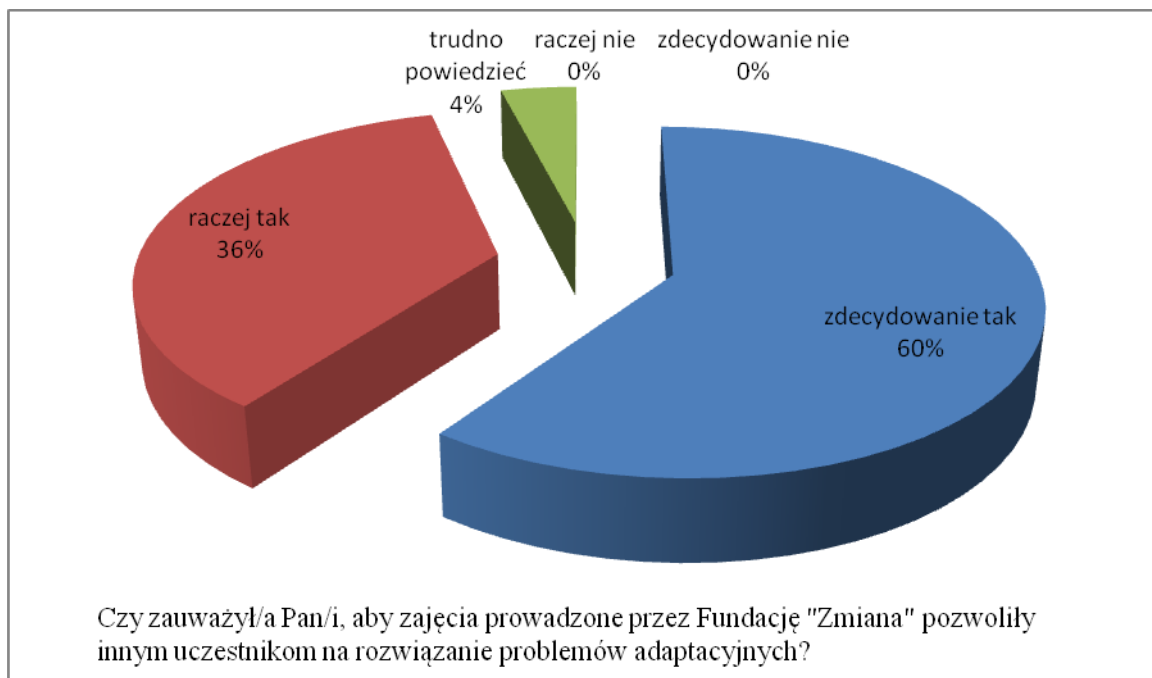
Rysunek 8. Zachowanie lub odzyskanie równowagi emocjonalnej przez wszystkich uczestników projektów

Źródło: opracowanie własne - Sylwester Kurowski

Co ciekawe, pomimo, iż w poprzednim pytaniu tylko 28 % stwierdziło, że dzięki projektom Fundacji "Zmiana" sami odzyskali równowagę emocjonalną, to oceniając innych wynik ten jest imponujący - aż 84 % badanych (42 osoby) zaznaczyło, że dzięki spotkniom z Fundacją "Zmiana" zaobserwowali u innych uczestników projektu zdecydowaną stabilizację emocjonalną. *Raczej tak* zaznaczyło 14% ankietowanych (7 osób), natomiast tylko jeden uczestnik (2%) stwierdził, że nie ma wyrobionej opinii na ten temat.

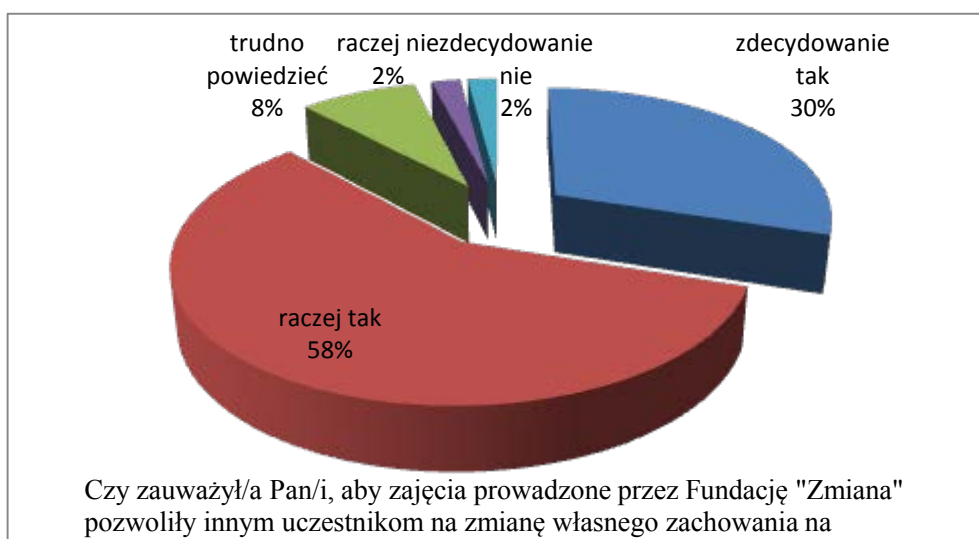
Rysunek 9. Rozwiązanie problemów adaptacyjnych przez wszystkich uczestników projektów

Źródło: opracowanie własne - Sylwester Kurowski

Jak wykazały badania 60% ankietowanych (30 osób) zaznaczyło odpowiedź *zdecydowanie tak* jednocześnie stwierdzając, że zaobserwowali u innych uczestników projektów łatwiejsze rozwiązywanie problemów adaptacyjnych, 36 % ankietowanych odpowiedziało *raczej tak*, a 4% stwierdziło, że nie mają na ten temat wyrobionego zdania.

Rysunek 10. Zmiana zachowania na pozytywne przez wszystkich uczestników projektów

Źródło: opracowanie własne - Sylwester Kurowski

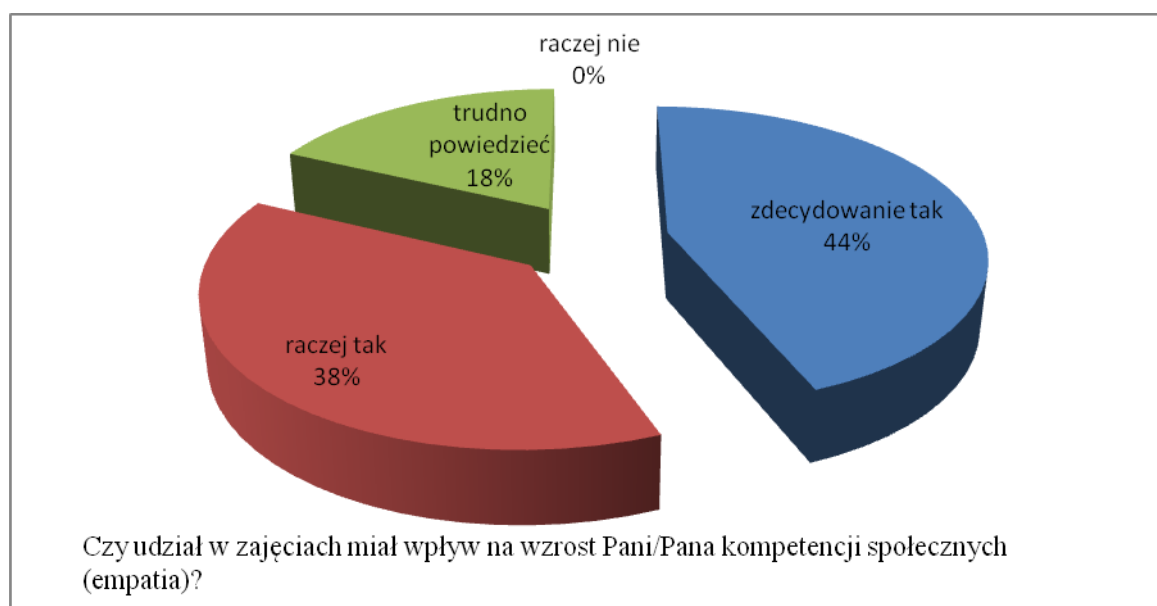
Z danych wynikających z rysunku numer 17 wynika, że zmianę zachowania na pozytywne u innych uczestników projektu zaobserwowało łącznie 88% (44 osoby), 8% badanych stwierdziło, iż nie ma wyrobionej opinii na ten temat, następnie *raczej nie* i *zdecydowanie nie* zaznaczyło po 2% (po jednej osobie).

Zawarte w wykresie wyniki wskazują jednoznacznie, iż przeważająca większość ankietowanych pozytywnie ocenia zajęcia organizowane przez Fundację „Zmiana” jeśli chodzi o wsparcie w zachowaniu lub odzyskaniu równowagi emocjonalnej. Uczestnicy badań dzięki własnym obserwacjom, nie tylko podczas zajęć, ale i w późniejszym czasie mogli wyrobić sobie opinię o skuteczności projektów Fundacji "Zmiana".

Rozwój umiejętności i kompetencji społecznych

W kwestionariuszu znalazło się pytanie dotyczące bezpośrednio umiejętności i kompetencji społecznych, takich jak: empatia, tolerancja, asertywność, umiejętność radzenia sobie w sytuacjach konfliktowych, współpracy i współdziałania, wzmacniania więzi z najbliższymi, radzenia sobie ze stresem oraz ewentualnie innych. Respondenci mieli za zadanie wskazać, czy i w jakim stopniu zajęcia organizowane przez Fundację „Zmiana” przyczyniły się do wzrostu w/w umiejętności i kompetencji poprzez zaznaczenie odpowiedzi: *zdecydowanie tak*, *raczej tak*, *trudno powiedzieć*, *raczej nie*, *zdecydowanie nie*. Odpowiedzi zostały przedstawione na poniższych wykresach.

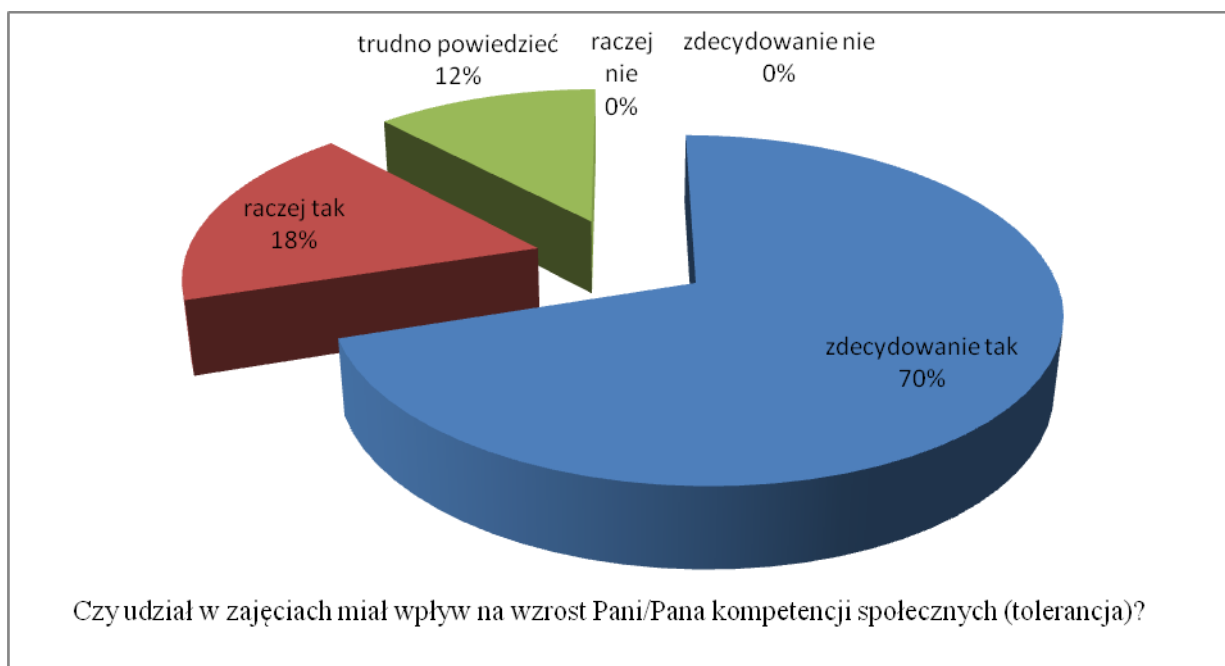
Rysunek 11. Ocena empatii po udziale w projekcie

Źródło: opracowanie własne - Sylwester Kurowski

Najwięcej badanych 44% (22 osoby) zaznaczyło odpowiedź *zdecydowanie tak* stwierdzając, że udział w zajęciach wpłynął na wzrost ich empatii, *raczej tak* zaznaczyło 38%, a 18% stwierdziło, że nie ma na ten temat wyrobionej opinii.

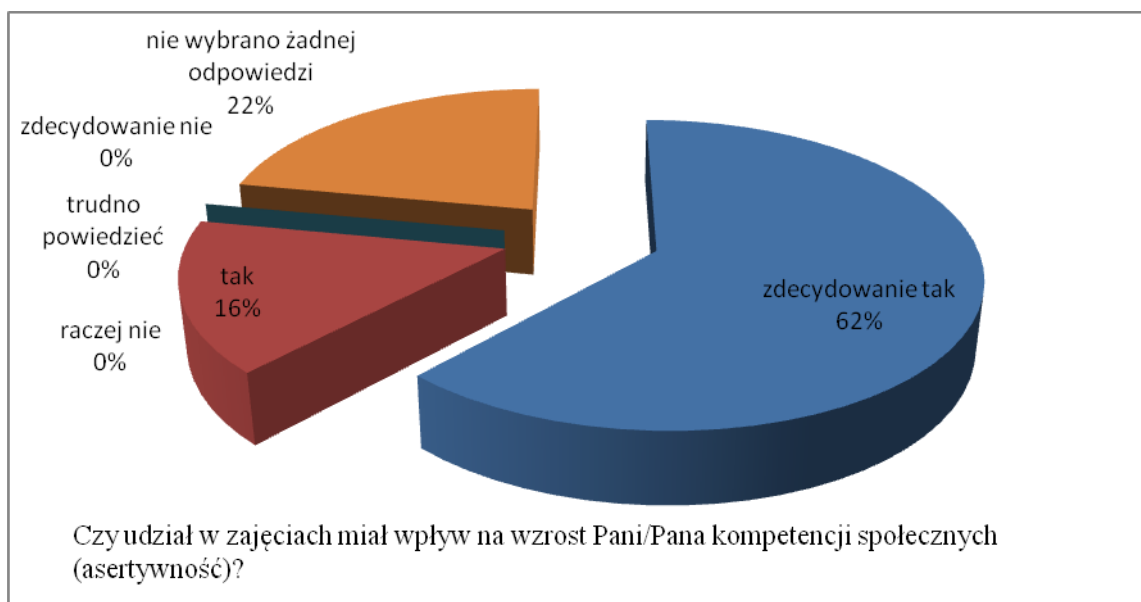
Rysunek 12. Ocena tolerancji po udziale w projekcie

Źródło: opracowanie własne - Sylwester Kurowski

Imponująca grupa badanych, bo aż 35 osób (70%) stwierdziło, że dzięki projektom Fundacji "Zmiana" zdecydowanie wzrósł ich poziom tolerancji, *raczej tak* zaznaczyło 18%, a 12% badanych nie miało wyrobionej opinii na ten temat.

Rysunek 13. Ocena asertywności po udziale w projekcie

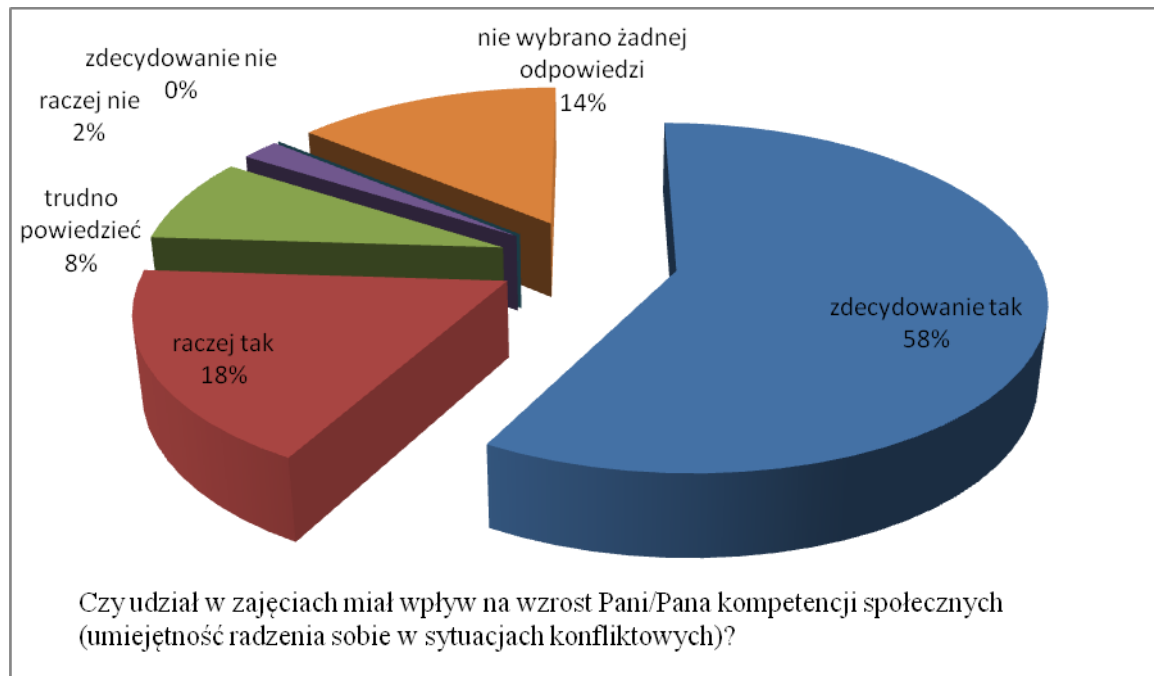

Źródło: opracowanie własne - Sylwester Kurowski

Z danych wynikających rysunku 20 wynika, że *zdecydowanie tak* zaznaczyło 62% (31 osób) ankietowanych, co przekłada się na wysokie poczucie wzrostu asertywności badanych,

raczej tak zaznaczyło 16% (8 osób), natomiast 22% (11 osób) badanych nie zaznaczyło żadnej odpowiedzi.

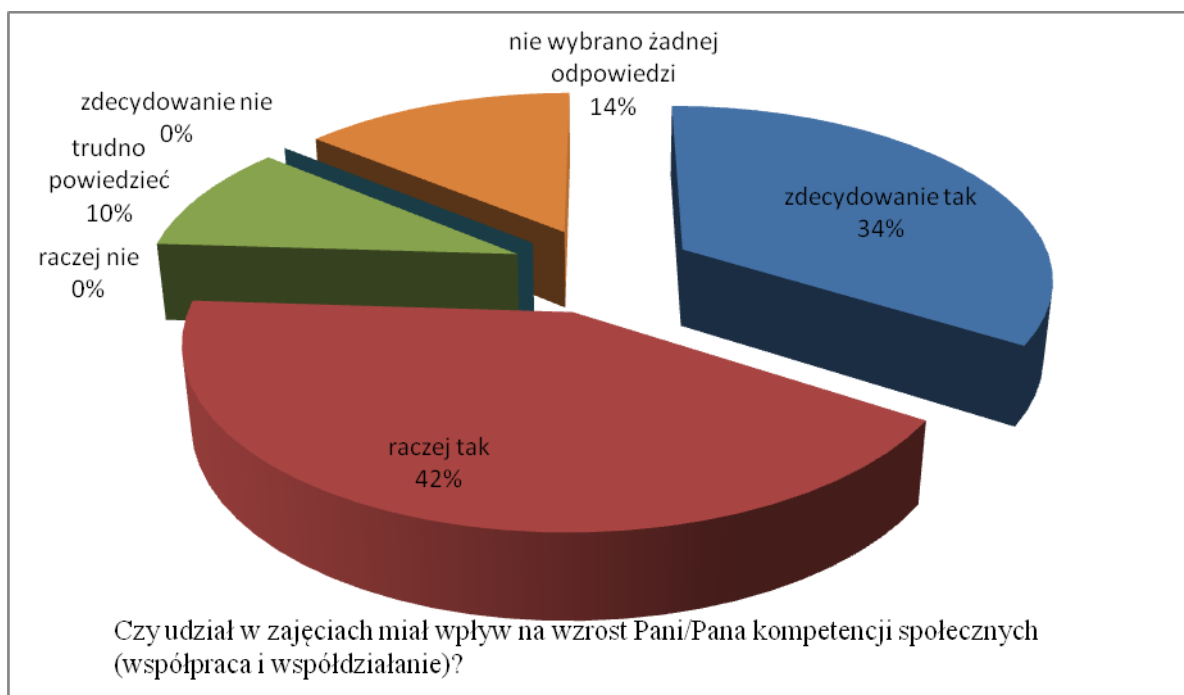
Rysunek 14. Ocena umiejętności radzenia sobie w sytuacjach konfliktowych po udziale w projekcie

Źródło: opracowanie własne - Sylwester Kurowski

Z tabeli 21 wynika, iż 76% badanych (58% - *zdecydowanie tak*, 18% - *raczej tak*) ma poczucie, że dzięki zajęciom prowadzonym przez Fundację "Zmiana" potrafią sobie lepiej radzić w sytuacjach konfliktowych. Jeden uczestnik projektów (2%) zaznaczył odpowiedź *raczej nie*, 8% (4 osoby) nie ma wyrobionej opinii na ten temat, natomiast 14% (7 osób) nie wybrało żadnej odpowiedzi.

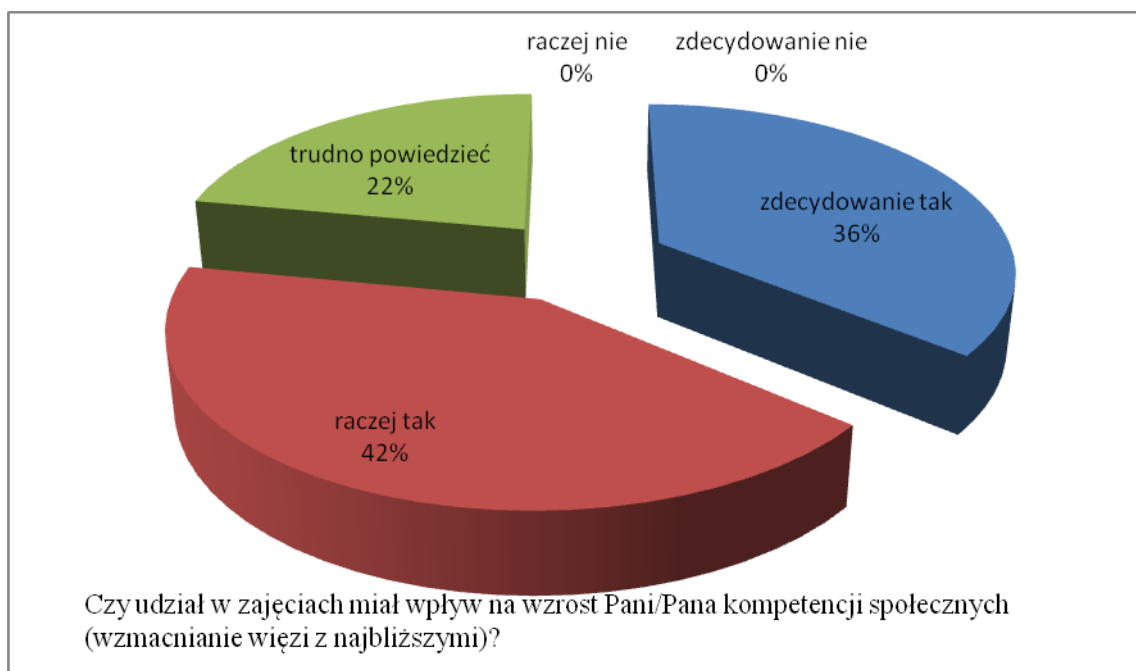
Rysunek 15. Ocena współpracy i współdziałania po udziale w projekcie

Źródło: opracowanie własne - Sylwester Kurowski

Z badań wynikających z rysunku 22 wynika, że największa grupa badanych 76% (42% - *raczej tak*, 34% - *zdecydowanie tak*) stwierdziła, iż udział w zajęciach miał wpływ na wzrost kompetencji społecznych w postaci lepszej współpracy i współdziałania w zespole. *Raczej nie* zaznaczyło 10% (5 osób) ankietowanych, natomiast 14% nie wybrało żadnej odpowiedzi.

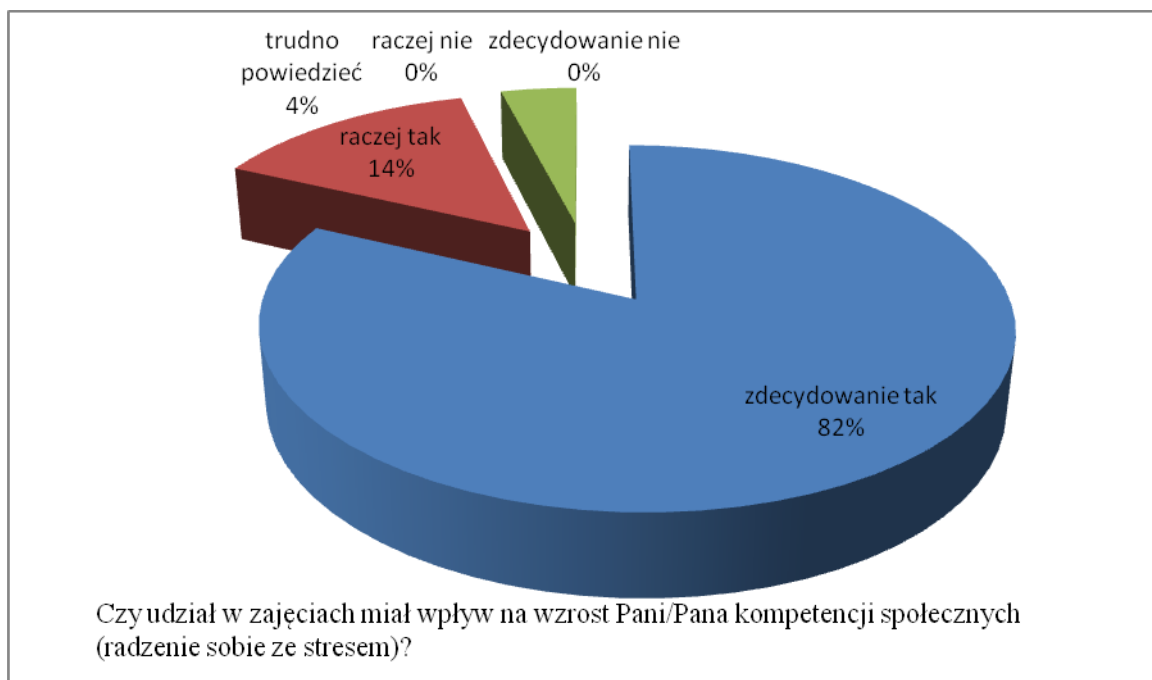
Rysunek 16. Ocena wzmacniania więzi z najbliższymi po udziale w projekcie

Źródło: opracowanie własne - Sylwester Kurowski

Na pytanie dotyczące wzmacniania więzi z najbliższymi 36% badanych odpowiedziało *zdecydowanie tak*, 42% *raczej tak*, a 22% - *trudno powiedzieć*. Zdecydowana większość, bo aż 78% (39 osób) stwierdziło, że zajęcia prowadzone przez Fundację "Zmiana" pomogły im w nawiązaniu lepszych więzi z najbliższymi.

Rysunek 17. Ocena radzenia sobie ze stresem po udziale w projekcie

Źródło: opracowanie własne - Sylwester Kurowski

Rysunek 24 dowodzi, że dzięki projektom Fundacji "Zmiana" 82% ankietowanych (41 osób) lepiej radzi sobie ze stresem (*zdecydowanie tak*), *raczej tak* odpowiedziało 14% (7 osób).

Z powyższej analizy wypływają pozytywne wnioski. Fundacji „Zmiana” zajmuje się szeroko pojętą readaptacją społeczną skazanych. Swoje działania prowadzi między innymi poprzez realizację następujących projektów, w który badani brali udział:

- „Książki w pudle - czas rozpakować” - projekt mający na celu popularyzację i promocję czytelnictwa wśród skazanych.

- „Zdrowie ma przyszłość” - przygotowanie edukatorek i edukatorów (zrekrutowanych spośród osadzonych a także spośród byłych więźniów) z zakresu edukacji zdrowotnej do pracy z osadzonymi.

- tutoring - przygotowanie więźniów do życia po opuszczeniu zakładów karnych poprzez objęcie ich kompleksowym wsparciem edukacyjno-resocjalizacyjnym w zakładach karnych oraz po ich opuszczeniu poprzez kompleksowe indywidualne wsparcie tutorskie (praca z rodziną, pracodawcą, pomocą społeczną itd.) w miejscu zamieszkania.

- zbiórki pieniędzy i przedmiotów przeznaczanych dla osób odbywających karę pozbawienia wolności.

Otóż zdecydowana większość ankietowanych uważa, iż organizowane przez Fundację „Zmiana” zajęcia przyczyniły się znacząco do wzrostu ich umiejętności i kompetencji społecznych, na przykład 100% ankietowanych stwierdziło, iż uczestnictwo w projektach pomogły im w radzeniu sobie ze stresem.

Istotne jest, by przygotowanie skazanego do życia na wolności zaczynało się już podczas jego pobytu w jednostce penitencjarnej. Skutki odseparowania od społeczeństwa mogą w ten sposób być minimalizowane, a życie więzienne powinno być jak najbardziej zbliżone do życia wolnościowego dzięki dostępności do różnorodnych form aktywizacji, np.: praca, nauka, szkolenia, zajęcia terapeutyczne czy kontakty z rodziną.

Wyniki badań są dowodem, jak wielką rolę odgrywają w procesie readaptacji społecznej organizacje niepaństwowe takie jak fundacje czy stowarzyszenia. Głównym problemem, z jakim borykają się podmioty zajmujące się pomocą postpenitencjarną, jest brak środków finansowych. Należy wspomnieć, iż są one tylko w niewielkim stopniu finansowane z budżetu państwa i muszą we własnym zakresie poszukiwać środków na wcielanie w życie proponowanych programów i akcji niesienia pomocy.

Z całą pewnością niezwykle ważną kwestią jest poszerzanie wiedzy obywateli na temat ludzi marginalizowanych i społecznie wykluczonych, a także problemów z jakimi stykają się osoby po zakończeniu odbywania kary pozbawienia wolności. Powyższe działania mogą choć w pewnym stopniu przyczynić się do zmniejszenia stopnia odrzucenia tych osób przez społeczeństwo. Zalecane jest również tworzenie ruchów wsparcia złożonych z ludzi gotowych pracować z byłymi więźniami, jak również organizowania grup samopomocy osób, które opuściły placówki penitencjarne po zakończeniu odbywania kary.

Ogromnie ważną rolę odgrywają w tym zakresie media: telewizja, radio, prasa, Internet, media społecznościowe. Mogą one kreować wizerunek naturalnych liderów ruchu społecznego, a także rozpowszechniać wiedzę o zjawiskach i przybliżać sukcesy readaptacji byłych przestępców i całego ruchu, przyczyniając się do marginalizacji zjawiska wykluczenia społecznego osób skazanych na karę pozbawienia wolności oraz skutecznie walczyć z obecnymi w naszym społeczeństwie stereotypami.